

31. DERS: İSMİ MEVSULLER

İsmi mevsuller genellikle kendisinden sonra gelen yan cümleyi ana cümleye bağlar. İsmi mevsulden sonra gelen ve ismi mevsulün anlamını açıklayan bu cümleye “sıla cümlesi” denir. İsmi mevsulün anlamı ancak kendisinden sonra gelen sila cümlesiyle anlaşılır.

حَضَرَ الطَّالِبُ الَّذِي نَجَحَ فِي الامتحانِ. İmtihanda başarılı olan öğrenci geldi.

İsmi mevsul sayı, cinsiyet ve irab yönüyle kendisinden önceki marife isme (mevsufa) uyar.

حَضَرَ الطَّالِبُ الَّذِي نَجَحَ فِي الامتحانِ. İmtihanda başarılı olan öğrenci geldi.

حَضَرَ الطَّالِبَانِ اللَّذَانِ نَجَحَا فِي الامتحانِ. İmtihanda başarılı olan iki öğrenci geldi.

حَضَرَتِ الطَّالِبَتَانِ اللَّتَانِ نَجَحَتَا فِي الامتحانِ. İmtihanda başarılı olan iki kız öğrenci geldi.

قَابَلْتُ الطَّالِبَيْنِ اللَّذَيْنِ نَجَحَا فِي الامتحانِ. İmtihanda başarılı olan iki öğrenciyle görüştim.

Sıla cümlesinde ismi mevsule dönen açık veya gizli bir zamir (âid zamiri) bulunur. Bu zamir sayı ve cinsiyet yönüyle daima ismi mevsule uyar.

حَضَرَ الطَّالِبُ الَّذِي نَجَحَ (هُوَ) فِي الامتحانِ.

هَذَا هُوَ الطَّالِبُ الَّذِي قَابَلْتُهُ فِي الطَّرِيقِ.

Aid zamiri sila cümlesindeki fiilin faili olabileceği gibi mef'ulü de olabilir.⁽¹⁾

حَضَرَ الطُّالِبُ الَّذِينَ نَجَحُوا فِي الامتحانِ. (fail)

هَذَا هُوَ الطَّالِبُ الَّذِي قَابَلْتُهُ فِي الطَّرِيقِ. (mef'ul)

İsmi mevsuller aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir.

الَّذِينَ	اللَّذَانِ / اللَّذَيْنِ	الَّذِي
اللَّائِي ، اللَّائِي ، اللَّوَاتِي	اللَّتَانِ / اللَّتَيْنِ	الَّتِي

(1) Sila cümlesi

a. Fiil cümlesi olur. (Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi.)

b. İsim cümlesi olur.

هَذَا هُوَ الطَّالِبُ الَّذِي كَتَبَهُ جَدِيدٌ. Bu, kitabı yeni olan öğrencidir.

İsmi mevsulden önceki marife isim (mevsuf) hazfedilip, ismi mevsulün bizzat kendisi cümlelerin bir ögesi (mübteda, haber, fail vb. gibi) olarak da gelir.

<u>Kullanımı</u>	<u>Cümle Örnekleri:</u>	<u>İsmi Mevsüller</u>
Müfred, müzekker	وَصَلَ الطَّالِبُ الَّذِي نَجَحَ فِي الامْتِحَانِ.	الَّذِي
Müfred, müennes	وَصَلَتِ الطَّالِبَةُ الَّتِي نَجَحَتْ فِي الامْتِحَانِ.	الَّتِي
Müsenna, müzekker	وَصَلَ الطَّالِبَانِ اللَّذَانِ نَجَحَا فِي الامْتِحَانِ.	اللَّذَانِ / اللَّذَيْنِ
Cemi, müzekker	وَصَلَ الطُّلَابُ الَّذِينَ نَجَحُوا فِي الامْتِحَانِ.	الَّذِينَ
Cemi, müennes	وَصَلَتِ الطَّالِبَاتُ اللَّاتِي نَجَحْنَ فِي الامْتِحَانِ.	اللَّائِي / اللَّاتِي
Âkil, ortak, her kim	وَصَلَ مَنْ نَجَحَ فِي الامْتِحَانِ.	مَنْ
Gayri-âkil, ortak, her ne	أَعْرِفُ مَا تَعْرِفُهُ.	مَا

ALİŞTIRMALAR

1- Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun birer “ismi mevsul” ile tamamlayınız.

- 1- وَصَلَ الْمُعَلِّمُ يُعَلِّمُ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ. (الذين ، الذي ، التي)
- 2- وَصَلَتِ الْمُعَلِّمَةُ تُعَلِّمُ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ. (التي ، اللاتي ، اللتان)
- 3- وَصَلَ الْمُعَلِّمُونَ يُعَلِّمُونَ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ. (الذي ، اللاتي ، الذين)
- 4- وَصَلَ الْمُعَلِّمَانِ يُعَلِّمَانِ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ. (اللتان ، اللذان ، اللاتي)
- 5- وَصَلَتِ الْمُعَلِّمَاتُ يُعَلِّمْنَ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ. (اللاتي ، اللذان ، الذين)
- 6- وَصَلَتِ الْمُعَلِّمَتَانِ تُعَلِّمَانِ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ. (اللتان ، اللذان ، اللاتي)

2- Aşağıdaki cümlelerde bulunan ismi mevsullerin durumunu örnekte olduğu gibi belirleyiniz.

- 1- هذا أَخِي الَّذِي يَعْمَلُ فِي الْجَامِعَةِ. مفرد مذکر
- 2- هذه أُخْتِي الَّتِي تَدْرُسُ الطَّبَّ.
- 3- جاءَ الْعَامِلُونَ الَّذِينَ يُنْظِفُونَ الْحَدِيقَةَ.
- 4- جاءتِ الْمُرَضَاتُ اللَّاتِي يُسَاعِدْنَ الْمَرْضَى.
- 5- سَلَّمْتُ عَلَى الضَّيْفِينَ اللَّذِينَ جَاءَ مِنْ إِسْطَنْبُولَ.
- 6- سَاعِدِ الطَّالِبِينَ اللَّتِي تَتَعَلَّمَانِ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ.

3-Aşağıdaki cümlelerde bulunan ismi mevsullerle sıla cümlelerini belirleyiniz.

<u>نوع الجملة</u>	<u>صلة الموصول</u>	<u>الاسم الموصول</u>	
جملة فعلية	يُكَذِّبُ	الَّذِي	1- ﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالذِّينِ﴾
.....	2- ﴿إِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾
.....	3- لَعِبَ الطِّفْلُ بِالْكُرَةِ الَّتِي اشْتَرَاهَا.
.....	4- هَذِهِ هِيَ اللَّعْبَةُ الَّتِي أَحْبَبْتُهَا.
.....	5- هَذَا هُوَ الرَّجُلُ الَّذِي وَالِدُهُ شَهِيدٌ.
.....	6- هَذِهِ هِيَ الْمَرْأَةُ الَّتِي أُخْتُهَا طَيِّبَةٌ.

4-Aşağıdaki cümlelerde bulunan ismi mevsullere uygun birer aid zamiri getiriniz.

- 1- جاءَ الطَّالِبُ الَّذِي أَعْرَفُ.....
- 2- جاءَ الطَّالِبَانِ اللَّذَانِ أَعْرَفُ.....
- 3- جاءَ الطُّلَابُ الَّذِينَ أَعْرَفُ.....
- 4- جاءَتِ الطَّالِبَةُ الَّتِي أَعْرَفُ.....
- 5- جاءَتِ الطَّالِبَاتِ اللَّتَانِ أَعْرَفُ.....
- 6- جاءَتِ الطَّالِبَاتُ اللَّوَاتِي أَعْرَفُ.....

5- Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun birer ismi mevsul getiriniz.

- 1- ذَهَبَ الرَّجُلُ تَعَرَّفْتُ إِلَيْهِ أَمْسٍ.
- 2- ذَهَبَ الرَّجَالُ تَعَرَّفْتُ إِلَيْهِمْ أَمْسٍ.
- 3- ذَهَبَتِ الْبِنْتُ تَعَرَّفْتُ إِلَيْهَا أَمْسٍ.
- 4- ذَهَبَتِ الطَّالِبَاتُ تَعَرَّفْتُ إِلَيْهِنَّ أَمْسٍ.
- 5- أَحْضَرَ الْكِتَابَيْنِ اشْتَرَيْتَهُمَا قَبْلَ أُسْبُوعٍ.
- 6- سَاعِدِ أُخْتِيكَ تَحْتَاجَانِ إِلَى الْمَالِ.
- 7- افْتَحِ النَّاظِدَةَ كَانَتْ مُغْلَقَةً.
- 8- احْتَرِمُ هُوَ أَكْبَرُ مِنْكَ عُمْرًا.
- 9- اشْتَرَيْتَ مِنَ السُّوقِ تُرِيدُهُ.

الأسماء الموصولة

وَصَلَ الطَّالِبُ الَّذِي نَجَحَ فِي الامتحان.	الَّذِي
وَصَلَّتِ الطَّالِبَةُ الَّتِي نَجَحَتْ فِي الامتحان.	الَّتِي
أَفْضَلُ الْأَقْلَامِ الَّتِي اشْتَرَاهَا أَبِي.	التي (صفة لجمع غير العاقل)
وَصَلَ الطَّالِبَانِ اللَّذَانِ نَجَحَا فِي الامتحان.	اللَّذَانِ / اللَّذَيْنِ
وَصَلَّتِ الطَّالِبَتَانِ اللَّتَانِ نَجَحَتَا فِي الامتحان.	اللَّتَانِ / اللَّتَيْنِ
وَصَلَ الطُّلَّابُ الَّذِينَ نَجَحُوا فِي الامتحان.	الَّذِينَ
وَصَلَّتِ الطَّالِبَاتُ اللَّاتِي نَجَحْنَ فِي المسابقة	اللَّاتِي / اللَّاتِي
وَصَلَ مَنْ نَجَحَ فِي الامتحان، وَمَنْ نَجَحَتْ، وَمَنْ نَجَحَا وَمَنْ نَجَحَتَا، وَمَنْ نَجَحُوا، وَمَنْ نَجَحْنَ.	مَنْ (للعاقل)
أَحَبُّ مَا اشْتَرَيْتُهُ، وَمَا اشْتَرَيْتَهَا، وَمَا اشْتَرَيْتُهَا.	ما(لغير العاقل)

ملحوظة:

- يأتي بعد الاسم الموصول جملة تُسمى (صلة الموصول)، وهي نوعان:
أ - جملة فعلية: مثال: جاء الطالب الذي يعمل والدّه في المطار.
ب - جملة اسمية: مثال: جاء الطالب الذي والدّه طبيباً.
- يجب أن يكون في جملة (صلة الموصول) ضميرٌ يُوافق الاسم الموصول، ويُسمى (العائد).